

1749

ORANJE BOVEN!

TEKST: KLAAS VAN BERKEL

Willem IV krijgt verregaande bevoegdheden aan de universiteit. Of hoe het feestelijk eerbetoon aan de Oranjes zich al snel dubbel en dwars terugbetaalde en de concurrentieslag met Franeker werd gewonnen.

Groningen stemt rood, maar onderhoudt sinds de achttiende eeuw ook innige betrekkingen met het Huis van Oranje. En die nauwe band met het vorstenhuis heeft de universiteit geen windeieren gelegd. Povere resultaten van de Nederlandse troepen in de Oostenrijkse Successieoorlog (1740–1748) stortten het

Willem IV en Anna van Hannover

land in 1747 in een politieke crisis. Toen de Fransen Zeeuws-Vlaanderen binnenvielen, braken overal relletjes uit. Huizen van regenten werden geplunderd en alom klonk de roep om de Prins van Oranje. Hij en hij alleen kon het land redden. Willem IV, die daarvoor alleen stadhouder in Friesland, Groningen, Overijssel en Gelderland was geweest, kreeg nu ook in Holland, Zeeland en Utrecht de macht in handen. Hem werd overal het erfelijk stadhouderschap opgedragen. In Groningen gingen behalve burgers ook studenten de straat op en in mei 1748 kregen ze de universitaire bestuurders zover dat ze Willem IV de nieuwe ambten van *rector magnificentissimus* en *primus curator* opdroegen – waarmee hij in principe alle macht in de universiteit kreeg. Men verwachtte heel veel van hem.

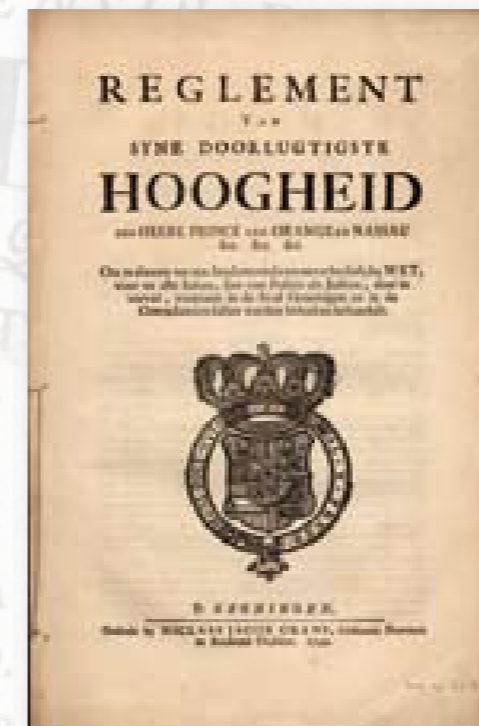
Toen de Prins dan ook in november 1749 naar Groningen kwam om zijn nieuwe waardigheden te aanvaarden, liep de hele stad uit om hem toe te juichen. Het belangrijkste doel van de komst van de Prins was de herziening van de bestuurlijke inrichting van het gewest Groningen. Op de Landdag van 28 november werd een nieuw bestuursreglement, het Reglement Reformatoir, uitgevaardigd, waarbij de Prins verstrekkende bevoegdheden kreeg. Het reglement maakte een einde aan de patstelling tussen Stad en Ommelanden en brak de macht van de regentenelite.

Ook de universiteit werd niet vergeten. Op zaterdag 29 november trok een plechtige stoet met de Prins van het Prinsenhof over de Grote Markt en door de Boteringstraat

Bal voor koning Willem V en zijn vrouw op de versierde binnenplaats van het Academiegebouw (1777)

naar het rijk versierde Academiegebouw, waar de Prins werd ingehuldigd – gezeten op een stoel overigens die de nacht te voren nog snel uit het huis van rector Engelhardt was gehaald en met oranje zijde was bekleed en met brokaatgoud doorstikt. In de aan de overzijde van het plein gelegen en

Het Reglement Reformatoir

minstens zo fraai versierde Academiekerk luisterde de Prins vervolgens naar een eloquent betoog over de militaire heldendaden van de Oranje-Nassaus. De Prins toonde zich tevreden, bevestigde en verruimde de privileges van studenten en hoogleraren en beloofde dat hij zich voor de universiteit zou inzetten.

Willem IV overleed voor hij iets concreets kon doen, maar zijn weduwe Anna, die een aantal jaren namens de nog jonge Willem V het bewind voerde, benoemde in 1752 maar liefst zeven hoogleraren (drie theologen, een filosoof, twee juristen en een latinist). Daarmee kwam het aantal hoogleraren in een keer op dertien – zoveel waren er nog nooit geweest! Bovendien bleek dat nieuwe hooglerarenbenoemingen voortaan vlot verliepen, omdat de traditionele tegenstellingen tussen Stad en Ommeland geen roet meer in het eten gooiden. Het ging de provincie ook in economische zin voor de wind en van deze gunstige omstandigheden profiteerde de universiteit. Het studentenaantal groeide niet, maar bleef wel stabiel, heel anders dan aan de Universiteit van Franeker, waar in deze tijd juist bezuinigd werd en het studentenaantal terugliep. Het verschil tussen beide universiteiten was zeker niet spectaculair. Maar het was net groot genoeg om de Fransen, die in 1811 een van beide instellingen wilden opheffen, te bewegen Groningen te behouden en Franeker te degraderen tot 'école secondaire'. Groningen was voortaan 'de' universiteit van het Noorden, met dank – niemand durfde het toen te zeggen – aan Oranje! ■